

Høring Rammepplan for SFO

Uttalelse - Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen

Status	Innsendt til Utdanningsdirektoratet Innsendt og bekreftet av instansen via: ragnhild.m.hassel@nord.no
Innsendt av	Ragnhild Merete Hassel
Innsenders e-post:	ragnhild.m.hassel@nord.no
Innsendt dato	16.03.2021
Hvilken offentlig virksomhet?:	Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen Øvrig offentlig virksomhet (Offentlig)
Stilling	Seniorrådgiver

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte øvrig offentlig virksomhet.

Nasjonal rammeplan for skolefritidsordningen

Avsender: Utdanningsdirektoratet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet

1. INNLEDNING

Dette er en høring for nasjonal rammeplan for skolefritidsordningen, og vi håper at du vil bidra med dine innspill.

Vi utvikler en ny nasjonal rammeplan for skolefritidsordningen (SFO), som skal bidra til et mer likeverdig tilbud i SFO. Vi ønsker å involvere SFO-ansatte, skoler, kommuner og andre interesserte i dette arbeidet.

Hva som har vært føringer i arbeidet kan du lese i høringsbrevet fra Kunnskapsdepartementet. Rammeplanen skal tas i bruk fra høsten 2021.

1.1. HVORDAN SVARER DU PÅ HØRINGEN?

Her kan du gi innspill til nasjonal rammeplan for SFO. Du finner spørsmålene samlet under rammeplanen. Vi oppfordrer deg til å bruke kommentarfeltet for å utdype meningene dine. Når du har svart på de spørsmålene du ønsker, trykker du på lagre og send inn. Ønsker du å lese hele rammeplanen i pdf-format og Kunnskapsdepartementets høringsbrev, finner du filene under spørsmålene.

Våre høringsrunder er åpne for alle, og de som ønsker det kan uttale seg. Alle innspill vil bli publisert/være synlige på udir.no. **Frist for å svare er 16. mars 2021.**

2. NASJONAL RAMMEPLAN FOR SKOLEFRITIDSORDNINGEN

3. 1. OM RAMMEPLAN FOR SKOLEFRITIDSORDNINGEN

Denne rammeplanen gjelder for arbeidet i skolefritidsordningen (SFO). SFO skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna, og gi barna omsorg og tilsyn. Dette følger av opplæringsloven § 13-7.

Rammeplanen har status som forskrift med hjemmel i opplæringsloven § 13-7 og gjelder for skolefritidsordninger som er omfattet av denne bestemmelsen. Kommunen eller den kommunen bruker til å oppfylle sin plikt etter opplæringsloven § 13-7 (heretter omtalt som eier), har ansvaret for at SFO drives i samsvar med gjeldende regelverk, jf. kommuneloven § 23. Rammeplanen gir rom for lokale variasjoner, satsinger og planer. For å sikre et helhetlig perspektiv på barnas oppvekst og utvikling bør SFO og skole samarbeide tett. Når SFO er knyttet til skoler, skal rektor til vanlig være virksomhetens leder, jf. opplæringsloven § 13-7. Rektor kan delegere oppgaver til en som får ansvar for den daglige driften av SFO.

Opplæringslovens kapittel 9 A om *elevenes skolemiljø* gjelder også for SFO, bortsett fra de unntakene som følger av § 9 A-1. Kapittel 9 A omfatter retten til et trygt og godt fysisk og psykososialt miljø i SFO og plasserer ansvaret for barnas trygghet hos de voksne. Personalet i SFO er også omfattet av meldeplikten til barnevernet, jf. barnevernloven § 6-4.

Rammeplanen presiserer og utdyper verdigrunnlaget for SFO. Verdigrunnlaget for SFO bygger på grunnleggende verdier som også gjelder for barnehage og grunnopplæring. Norge har sluttet seg til internasjonale konvensjoner, slik som FNs konvensjon om barnets rettigheter og ILO-konvensjon om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Verdigrunnlaget i rammeplanen bygger i tillegg på disse.

Rammeplan for SFO består av seks kapitler: 1. Om rammeplan for skolefritidsordningen, 2. Skolefritidsordningens verdigrunnlag, 3. Innholdet i skolefritidsordningen, 4. En inkluderende skolefritidsordning, 5. Samarbeid i skolefritidsordningen og 6. Kvalitetsutvikling.

4. 2. SKOLEFRITIDSORDNINGENS VERDIGRUNNLAG

SFO skal bygge sin praksis på grunnleggende verdier som er felles i formålsparagrafene til barnehagen og opplæringen. Betydningen av verdigrunnlaget for SFO er utdypet under.

Verdigrunnlaget skal formidles og praktiseres i alle deler av arbeidet i SFO, og prege innholdet og arbeidsmåtene.

4.1. 2.1. BARNDOMMENS EGENVERDI

Barndommen har sin egenverdi, og SFO skal, i samarbeid og forståelse med hjemmet, ivareta barnas behov for omsorg og tilsyn, samtidig som det gis rik mulighet for meningsfull fritid og lek. SFO skal bidra til trivsel og glede i selvvalgt lek og tilrettelagte aktiviteter, og gi rom for rekreasjon og hvile. Barnets beste skal alltid være et grunnleggende hensyn. Barn har rett til å uttale seg om forhold som berører dem, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet. SFO skal bidra til barnas mestring og opplevelse av egenverd.

4.2. 2.2. TRYGGHET, OMSORG OG TRIVSEL

SFO skal ivareta og møte barns behov for omsorg, trygghet, trivsel, tilhørighet og anerkjennelse. Omsorg er en forutsetning for barns trygghet og trivsel, og for utvikling av empati. I SFO skal det enkelte barn bli sett, få støtte til å utvikle empati og vise omsorg for andre. Barn skal både få omsorg og gis muligheter for å gi omsorg.

SFO skal fremme barnas fysiske og psykiske helse, og bidra til at de opplever glede og mestring. SFO skal støtte utviklingen av trygge og gode relasjoner barna imellom, mellom barna og personalet og mellom personalet og barnas foreldre. SFO skal fremme inkludering, og bidra til at alle barn har mulighet til å utvikle vennskap. Barna skal få støtte til å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Barna skal ha mulighet for både aktivitet og hvile i løpet av tiden de tilbringer i SFO.

4.3. 2.3. DEMOKRATI OG FELLESSKAP

SFO skal fremme demokrati, motarbeide alle former for diskriminering og bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og likeverd. SFO skal bidra til at barn møter og ser verdien av et likestilt samfunn der alle har mulighet til å bli sett og hørt.

Barna skal oppmuntres til deltakelse i fellesskapet. Barna skal få støtte til å inkludere andres perspektiv, håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet og finne felles løsninger. Å delta i fellesskap handler både om at barna får øve på å tilpasse seg andre, men også sette egne grenser og uttrykke egne behov.

Barn har rett til medvirkning tilpasset deres alder og forutsetninger, inkludert i arbeidet for et trygt og godt fysisk og psykososialt miljø jf. opplæringsloven kapittel 9 A.

4.4. 2.4. SKAPERGLEDE, ENGASJEMENT OG UTFORSKERTRANG

Ved å ta utgangspunkt i barnas skaperglede, engasjement og utforskertrang skal SFO gi en god ramme for helhetlig utvikling og læring. Læring i SFO foregår først og fremst gjennom lek, selvvalgte aktiviteter og samhandling med andre barn og med SFOs personale. SFO skal anerkjenne at lek er en typisk væremåte blant barn, og at leken har en egenverdi. SFO skal prioritere tid og rom for lek.

SFO skal støtte barnas naturlige nysgjerrighet og lyst til å skape og være kreative, engasjerte og utforskende. Innholdet, arbeidsformene og det fysiske miljøet i SFO skal støtte opp under barnas lyst til å leke, skape, utforske og mestre.

4.5. 2.5. BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Bærekraftig utvikling omfatter sammenhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. SFO skal støtte opp under verdier, holdninger og handlinger som fremmer et bærekraftig samfunn, og støtte barna i å utvikle naturglede og ta vare på seg selv, hverandre og naturen.

SFO skal oppmuntre barn til å reflektere og handle etisk og miljøbevisst, vise solidaritet og ta veloverveide valg. Barn skal få forståelse for at den enkeltes handlinger har betydning for omgivelsene og fellesskapet.

4.6. 2.6. MANGFOLD OG INKLUDERING

Respekt for ulikhet og anerkjennelse av mangfold skal legges til grunn for arbeidet i SFO. Å anerkjenne barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer kan bidra til at de, i felleskap med andre, får utvikle et positivt forhold til seg selv og til egen og andres kultur og erfaringsbakgrunn. Samiske barn i SFO skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk og sin kultur.

SFO skal innrettes slik at alle barn får gode utviklingsvilkår, uavhengig av barnas forutsetninger og behov for tilrettelegging, og bidra til at alle barn er en del av et inkluderende fellesskap.

5. 3. INNHOLDET I SKOLEFRITIDSORDNINGEN

SFO skal legge til rette for lek, kultur og fritidsaktiviteter som er tilpasset barn i ulik alder og med forskjellig funksjonsnivå. SFO skal legge til rette for et innhold og å benytte arbeidsmåter som sikrer god samhandling i barnegruppene, mellom enkeltbarn og mellom voksne og barn. Barna skal ha gode vilkår for å medvirke i SFO.

SFO skal ha et helsefremmende innhold. Dette krever også et areal som både passer barnegruppens alder og forutsetninger. SFO skal bidra til barnas psykiske helse gjennom å støtte barnas opplevelser av livsglede, mestring og egenverd, og deres utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet. Innholdet i SFO skal støtte opp under at alle barn har mulighet til å utvikle vennskap.

Digitale ressurser kan stimulere barn til utforskende, kreativ og skapende samhandling. Når digitale ressurser brukes i SFO, må det skje på en hensiktsmessig og forsvarlig måte. Det er

SFOs ansvar å ivareta barnas sikkerhet og trygghet på nett, og at regler for personvern følges ved bruk av digitale ressurser.

Aktivitetene i SFO skal tilpasses den enkelte barnegruppe. SFO skal ivareta barnas fritidsinteresser og introdusere nye aktiviteter. I tillegg til aktiviteter tilrettelagt av SFO kan SFO samarbeide med kulturskoler, lokale lag, foreninger og organisasjoner ved gjennomføring og organisering av innholdet og aktivitetene. I planleggingen av innholdet skal SFO være bevisst hvordan ulike aktiviteter også kan virke ekskluderende på enkeltbarn eller grupper, for eksempel på grunn av økonomi, særskilte behov og språklig eller kulturell bakgrunn. SFO skal vurdere hvordan aktivitetene kan tilpasses for å virke mest mulig inkluderende.

SFO kan tilby tilrettelagte aktiviteter som støtter opp under skolens innhold. Tilnærmingen i SFO skal imidlertid være en annen enn i skolen, slik at det legges særlig vekt på selvvalgt lek og annen barnestyrt aktivitet.

5.1. 3.1. LEK

Leken skal ha stor plass i SFO, og barna skal hver dag ha tid og rom til lek. Alle barn skal få mulighet for aktiv deltakelse i leken og å oppleve mestring. SFO skal tilrettelegge for, og støtte opp om, at leken kan stimulere til vennskap, relasjonsbygging, språkutvikling, undring og kreativitet. SFO skal legge til rette for lek som engasjerer og inspirerer barna i aktivitet og til aktivitet, og som kan bidra til allsidig utvikling og læring. Aktiviteten i SFO skal ha et tydelig barneperspektiv. SFO bør legge til rette for at personalet jevnlig kan diskutere og reflektere over hva lek innebærer og hvordan man som ansvarlig tilrettelegger opptrer i møte med lekende barn.

SFO skal legge til rette for, og inspirere til, et godt lekemiljø for alle barn. SFO har et spesielt ansvar for at barn med særskilte behov blir inkludert i lek og tilrettelagt aktivitet.

5.2. 3.2. KULTUR

Kultur skal ha en viktig plass i SFO. SFO skal legge til rette for at barna får delta i forskjellige kunstneriske og kulturelle aktiviteter. Gjennom kulturaktiviteter skal SFO gi støtte til at barna får skape sine egne uttrykk og får kjennskap til ulike måter å uttrykke seg på, slik at mangfoldet i barnegruppa blir representert.

5.3. 3.3. FRITIDSAKTIVITETER

SFO skal ha et variert tilbud av fritidsaktiviteter som er tilpasset interessene og forutsetningene i barnegruppen. Aktivitetene kan tilpasses tilbudet i lokalmiljøet. SFO skal sikre at tilbudet inkluderer aktiviteter med forskjellig grad av kroppslig bevegelse og bør legge til rette for aktiviteter både utendørs og innendørs. I tilrettelegging og organisering av fritidsaktiviteter skal lek og medvirkning tillegges stor vekt.

5.4. 3.4. FYSISK AKTIVITET OG BEVEGELSESGLEDE

SFO skal være en arena for daglig fysisk aktivitet som bør fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling. SFO skal legge til rette for at alle barn får delta i variert bevegelseslek og fysisk aktivitet, og bidra til aktivitetslyst. SFO bør legge vekt på aktivitetsformer som innebærer bevegelsesglede, og som oppstår i lek sammen med andre barn. Fysisk aktivitet kan også ivaretas gjennom organiserte aktiviteter. Det fysiske miljøet og utstyret skal være utformet og

tilrettelagt med tanke på barnas alder, funksjonsnivå og interesser, slik at det fremmer fysisk aktiv lek.

Barna bør være utendørs en del av tiden de er i SFO hver dag. SFO bør vurdere hvordan nærliggende områder i lokalmiljøet, for eksempel skogholt, andre naturområder eller aktivitetsanlegg kan brukes for lek, utforskning og fysisk aktivitet.

5.5. 3.5. MAT OG MÅLTIDSGLEDE

SFO skal legge til rette for daglige måltider som gir barna grunnlag for å utvikle matglede, fellesskapsfølelse og gode helsevaner. Barn skal få tilstrekkelig tid og ro til å spise i løpet av tiden de tilbringer på SFO. Måltidet kan være medbrakt matpakke eller mat servert av SFO. Mat som blir servert på SFO, bør være basert på et helsefremmende kosthold og bærekraftige matvaner og forbruk og bygge på Helsedirektoratets kostråd. SFO skal kjenne til nasjonale føringer for måltider. SFO bør samarbeide med foreldrene om å ivareta eventuelle kosthensyn hos enkeltbarn.

Måltidet er en daglig, hverdagsnær arena, som handler om mer enn maten som spises. SFO bør legge til rette for matglede, gode samtaler, deltakelse og opplevelse av fellesskap hos barna. Personalet bør delta aktivt i måltidet. SFO skal ha gode rutiner for hygiene og avfallshåndtering og bør formidle disse til barna.

Å lage mat sammen på SFO kan gi barna erfaring med hvordan de selv kan lage enkle og sunne måltider, og hvordan de sammen med andre kan skape trivelige rammer rundt måltidet.

6. 4. EN INKLUDERENDE SKOLEFRITIDSORDNING

SFO skal aktivt bidra til å danne fellesskap der alle barn kan delta og få en opplevelse av å høre til. SFO skal bidra til at barn opplever likeverd, sosial tilhørighet og sosialt fellesskap med andre barn og personalet. Dette forutsetter respekt for forskjellighet og anerkjennelse av mangfold. Fellesskap kan oppleves i større eller mindre grupper, og i lek og tilrettelagte aktiviteter. Personalet skal observere barnas lek og aktiviteter, vurdere om alle barn gis muligheter for deltagelse og med utgangspunkt i barnas interesser legge til rette for at alle barn kan delta.

Det skal være en variasjon i tilbudet som tar hensyn til barnegruppen og barnas alder, utvikling og interesser. Barn med behov for særskilt tilrettelegging skal ha et tilbud som legger til rette for at også de kan være inkludert og delta likeverdig i lek, kultur og fritidsaktiviteter. De skal oppleve et like trygt og godt skolemiljø som alle andre barn. SFO skal arbeide aktivt for å fremme universell utforming, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 19, for å bidra til barnas inkludering og tilhørighet til fellesskapet.

SFO skal ivareta, anerkjenne og synliggjøre mangfold og legge til rette for at ulike språk og kulturer kan inkluderes i lek og aktivitet. I utformingen av lekemiljøet ute og inne skal SFO ta hensyn til mangfoldet i barnegruppa.

Gjennom å gi barn muligheter for deltakelse i lek, kultur og fritidsaktiviteter sammen med andre barn kan skolefritidsordningen bidra til å utjevne sosiale forskjeller. SFO skal aktivt informere om de moderasjonsordningene som gjelder for SFO, for å bidra til at familieøkonomi ikke hinder barn fra å delta på den viktige felleskapsarenaen SFO er.

7. 5. SAMARBEID I SKOLEFRITIDSORDNINGEN

Hensynet til barns beste skal ligge til grunn når SFO samarbeider med foreldre, skole, barnehage og andre offentlige instanser.

Barnas foreldre er sentrale samarbeidspartnerne i arbeidet med å ivareta barnets beste. SFO skal legge til rette for god dialog mellom foreldre og personalet. SFO skal gi foreldrene informasjon om tilbudet, avklare gjensidige forventninger og legge til rette for at foreldre kan bidra i arbeidet med å videreutvikle kvaliteten. Eier er ansvarlig for at foreldre får informasjon om hva som kan forventes av skolefritidstilbudet og hvilke arenaer for samarbeid som finnes.

SFO er i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. SFO skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og skal ha kjennskap til hvordan dette kan oppdages og forebygges. Eier skal bidra til at SFO blir inkludert i samarbeid med relevante institusjoner, som barnehager, skolen, skolehelsetjenesten, den pedagogisk-psykologiske tjenesten og barnevernet, og sørge for at personalet kjenner til meldeplikten til barnevernet.

SFO skal samarbeide med skolen, hjemmet og aktuelle hjelpetjenester når det er nødvendig for å ivareta barn med særskilte behov. Når det er nødvendig for å ivareta barnets behov for et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud, skal SFO delta i arbeidet med individuell plan for barn med behov for koordinerte tjenester. For barn med særskilte behov som har plass på SFO på 7. trinn, bør SFO også være inkludert i samarbeidet om overgangen mellom barneskole og ungdomsskole.

SFO skal samarbeide med hjemmet og skolen for å legge til rette for at de daglige overgangene mellom de ulike arenaene blir gode. SFO bør samarbeide med skolen for å skape en best mulig helhet i hverdagen for barna.

7.1. 5.1. OVERGANG FRA BARNEHAGE TIL SKOLE OG SFO

SFO skal samarbeide med barnehagen og skolen om barna sin overgang fra barnehage til skole og SFO, jf. opplæringsloven § 13-5 og barnehageloven § 2a. Det er skoleeier som har hovedansvaret for samarbeidet.

SFO skal bidra til å skape en god og trygg overgang fra barnehage til skole og SFO. Barn bør få mulighet til å bli kjent med det fysiske miljøet og personalet i SFO før skolestart. Særlig for barn på 1. trinn som starter i SFO før sin første skoledag, spiller SFO en viktig rolle i oppstartsfasen. SFO skal støtte barna den første tiden, for å bidra til at barna opplever trygghet og tilhørighet.

8. 6. KVALITETSUTVIKLING

Eier og alle som arbeider i SFO, skal sammen bidra til å oppfylle målene i rammeplanen med utgangspunkt i sine erfaringer og sin kompetanse. Eier skal legge til rette for at SFO har muligheter til å planlegge og evaluere virksomheten, drive kompetanseheving og reflektere over innhold og arbeidsmåter. Et godt samarbeid mellom SFOs eier og leder er en forutsetning for forsvarlig innholdsmessig og administrativ ledelse. Lederen har en viktig rolle i å veilede og legge til rette for at personalet utvikler en felles forståelse for oppdraget som er gitt i rammeplanen.

SFO skal være et fellesskap og en lærende organisasjon, som jevnlig vurderer og videreutvikler sin praksis. SFO skal legge til rette for at hele personalet reflekterer over faglige og etiske spørsmål i tilknytning til rammeplanens verdier og innhold, og hvordan de kan være gode rollemodeller for barna. SFO må jobbe ut fra at barn er ulike, og at barnets beste har avgjørende betydning for innholdet og arbeidsmåtene. I arbeidet med å utvikle kvaliteten i innholdet og

arbeidsmåtene skal SFO lytte og ta hensyn til det barna selv formidler om sin opplevelse av fellesskapet i SFO. Et godt og tillitsfullt samarbeid mellom SFO og hjemmet er grunnleggende for kvaliteten, og SFO skal legge til rette for at foreldrene kan bidra i kvalitetsutviklingsarbeidet.

Alle barn i SFO har rett til et trygt og godt miljø som fremmer helse, trivsel og læring, jf. opplæringsloven 9A-2. SFO skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme barnas helse, trygghet og miljø etter 9A-3, og følge opp aktivitetsplikten etter 9A-4.

En viktig del av arbeidet med kvalitetsutvikling er at personalet, med bakgrunn i sine erfaringer fra det daglige arbeidet i SFO, og gjennom observasjon av barns daglige lek og aktiviteter, kan reflektere og utvikle sin kompetanse og videreutvikle virksomhetens praksis.

8.1. 6.1. PLANARBEID

SFO skal planlegge innhold og arbeidsmåter, og arbeidet skal evalueres jevnlig. Planlegging gir personalet grunnlag for å reflektere og jobbe langsiktig og systematisk. Planleggingen skal ta utgangspunkt i lokale forhold og bidra til å realisere rammeplanen for SFO. Arbeidet skal være basert på inkludering og barns medvirkning. SFOs arbeid med å fremme barnas psykiske og fysiske helse kan inngå som et element i kommunens folkehelsearbeid, jf. folkehelseloven kapittel 2.

Den enkelte SFO skal utarbeide en årsplan som er i tråd med virksomhetens vedtekter. Årsplanen skal bidra til å omsette rammeplanens verdigrunnlag i praksis og gi informasjon til foreldre og andre samarbeidspartnere. Årsplanen skal være et arbeidsredskap for personalet, og den skal dokumentere valg og begrunnelser for innhold og arbeidsmåter.

I samiske distrikt skal årsplanen ses i sammenheng med den samiske årstidskalenderen, og SFO skal vurdere hvordan innholdet og arbeidsmåtene kan knyttes til årets gang og endringene i naturen og til tradisjonell kunnskap og levesett.

? Spørsmål 1: I hvilken grad vil rammeplanen bidra til å gi et godt og likeverdig tilbud til barna i SFO?

Delvis uenig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen mener at rammeplanen kan sikre barn som har økonomisk og praktisk mulighet til å delta i SFO-tilbudet et godt og likeverdig tilbud, dersom intensjonene i rammeplanen blir fulgt opp og lokaler, personale og innhold legger til rette for dette. Men tilbudet er ikke likeverdig så lenge økonomien avgjør om man kan benytte tilbudet. Det er store nasjonale og individuelle forskjeller basert på geografi, økonomi, universell utforming, språk, funksjonsevne mm.

Det framstår ikke som et likeverdig tilbud så lenge det ikke er et gratis tilbud. De barna som trenger et slikt tilbud mest har kanskje ikke mulighet for å delta og SFO har kanskje ikke nok ressurser til å ta imot barn som krever ekstra omsorg.

Et godt tiltak som var prøvd ut tidligere var "Kulturskoletimen" som var et gratistilbud til alle barn. Betalte kulturskoletilbud i SFO-tiden (og skolen) skaper et sosialt og kulturelt klasseskille, fordi tilbudet ikke er for alle, og står dermed i strid mot inkluderingstanken om skolen og SFO

som en demokratisk arena. pkt. 2.3. Demokrati og fellesskap, og pkt.2.6. Mangfold og inkludering. Kulturskolen tilbyr dans, visuell kunst, kunsthåndverk, dudjio (samisk tradisjonelt håndverk), teater, dans, (ny)sirkus, skapende skriving er en del av kulturskolenes samlede tilbud. I tillegg tilbyr noen kulturskoler også arbeid med film, video og animasjon. Hvis kulturskoletilbudet er gratis og tilbys alle barn, er det svært positivt at dette tilbys i SFO-tiden. Utøvende kunstnere som jobber som frilansere kan være ressurspersoner som kan gå inn i slike stillinger i SFO, for eksempel i form av prosjektbaserte tiltak, verksteder, lekbaserte aktiviteter, som kunst- og kulturformidlere eller kvalitetssikrere av et godt tilbud innen estetiske fag.

Spørsmål 2: Formålet til SFO er å legge til rette for lek, kultur og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna. SFO skal også gi barn omsorg og tilsyn. Synes du utkastet til rammeplanen ivaretar formålet til SFO?

Delvis enig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at kravene er riktige og viktige, men for at de skal oppfylles kreves pedagogisk kompetanse, spesialpedagogisk kompetanse, kunstdaglig og kunstfagdidaktisk kompetanse, kulturkompetanse mm. Vi mener at SFO må ansette fagpersonell med relevant kompetanse innenfor de nevnte områdene. Det er ikke forsvarlig faglig eller pedagogisk at dette overlates til ufaglært personale. Vi savner altså at det stilles formelle krav til kompetanse hos personalet som skal ivareta at intensjonen i planen kan gjennomføres på en kvalitetsmessig god måte.

For å få til å fremme barns og unges psykiske og fysiske helse bør det foreligge en fast avtale mellom SFO og helsesøster (helsesykepleier). Dette må ivaretas i forhold til personvernet og i samarbeid med foreldrene. I SFO-tilbudet i skolens regi bør skolen og SFO samarbeide tett, blant annet i forhold til inkludering i bred forstand. Dette krever at de voksne som har ansvar for å planlegge, gjennomføre og evaluere opplegg for elevene har relevant faglig kompetanse.

Spørsmål 3: Rammeplanen skal gi lokalt handlingsrom og rom for lokale variasjoner. Synes du at dette blir ivaretatt i utkastet til rammeplanen?

Delvis enig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at handlingsrom og lokale variasjoner ofte begrenses av økonomi og andre rammebetingelser. Her vil forskjellene mellom kommunene være store. Det vil ha betydning for både egenbetaling og tilbudets innhold, noe som igjen kan føre til utilsiktede variasjoner. En nasjonal standard kunne være ønskelig.

Det er samtidig viktig å framheve det enkelte lokalsamfunns styrke, og samarbeide med lokale institusjoner slik at man kan utnytte lokalsamfunnets egenart.

Spørsmål 4: Verdigrunnlaget i rammeplanen for SFO skal tydeliggjøre verdier som er felles for barnehage og skole og som også gjelder for SFO. I hvilken grad opplever du at verdiene i utkastet passer for SFO?

Delvis enig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at begrepsbruken må presiseres: I LK20 er urfolk og nasjonale minoriteter og minoriteter nevnt, og disse begrepene må inn som et hovedpremiss i verdigrunnlaget, tilsvarende LK20.

Spørsmål 5: Rammeplanen skal stille realistiske krav til innholdet i SFO. I hvilken grad opplever du at utkastet gjør dette?

Delvis enig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at innholdet er ambisiøst, og det er bra. Samtidig vil vi gjenta at dersom ambisjonene skal nås, kreves det pedagogisk kompetanse, spesialpedagogisk kompetanse, kunstkompetanse, kulturkompetanse hos de som tilrettelegger og leder aktivitetene.

Kravene i planen er mange og gode, men det bør etter vår mening stilles et mer omfattende og formelt krav til kompetanse hos leder av SFO og annet personale dersom innholdet skal være realistisk å gjennomføre.

Spørsmål 6: Det er kommunen, eller den kommunen bruker til å oppfylle sin plikt etter opplæringsloven §13-7 (eier), som har ansvaret for at SFO drives etter regelverket. Når SFO er knyttet til skoler, skal rektor til vanlig være virksomhetens leder. Rektor kan delegere oppgaver til en som får ansvar for den daglige driften av SFO. I hvilken grad synes du at ansvarsforholdene i SFO kommer tydelig frem i rammeplanen?

Hverken eller

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at ansvarsforhold er noe uklart formulert.

Spørsmål 7: I høringsutkastet er det krav om at SFO skal ha en årsplan. Årsplanen skal være et arbeidsredskap for personalet, og dokumentere SFOs valg og begrunnelser for innhold og arbeidsmåter. Bør det være et krav om å ha en årsplan?

Helt enig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at det må foreligge en årsplan for SFO. Slik skapes det rammer for å kunne planlegge, gjennomføre og evaluere ulike aktiviteter og tiltak, samt sikre at virksomheten tar høyde for innhold og intensjon i planen, og tydeliggjør dette for samarbeidsparter som hjem, skole mfl. Det gir forutsigbarhet og kan med fordel samkjøres med skolens årsplaner slik at forbindelsen med skolen og SFO blir tydeligere. Det kan da også gjennomføres en samkjøring og tverrfaglige prosjektarbeid som kan involvere kunstfagene: dans, litteratur/skapende skriving, teater, visuell kunst, foto, film, musikk osv.

Spørsmål 8: Alle barn skal få et godt SFO-tilbud. Omtaler rammeplanen inkludering av alle barn på en god måte?

Delvis enig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen oppfatter intensjonen i rammeplanen rundt dette med inkludering som god. Det er likevel behov for en bedre presisering knyttet til begrepet inkludering og hvordan dette er tenkt. Det kan være inkludering av språklige minoriteter, barn med behov for særskilt tilrettelegging eller barn som av andre årsaker opplever utenforskap.

I [Meld. St. \(2019-2020\) "Tett på" pkt 8.4.](#) er dette med inkludering av barn med særskilte behov i SFO nevnt spesifikt, og meldingen forespeiler at det blir et eget tema i rammeplanen:

"Inkludering og tilpasning for barn med behov for særskilt tilrettelegging vil derfor bli et eget tema i den nye nasjonale rammeplanen og i støtte- og veiledningsmateriellet som skal utvikles." Videre heter det: *Det stiller ekstra store krav til god ledelse og planlegging, og god kompetanse i møtet med disse barna. Det er ekstra sårbart for disse barna når tilbudet ikke er tilfredsstillende, eller når samarbeidet mellom SFO og skole ikke fungerer."*

Kompetanse, et helhetlig tilbud og samarbeid mellom ulike tjenesteytere på tvers av sektorer er faktorer vi mener er svært viktig for å nå målet om inkludering og et godt SFO-tilbud for alle. Økonomien er ofte avgjørende for hvem som kan benytte tilbudet.

I [evalueringen av SFO](#) kom det fram at foreldre til barn med behov for særskilt støtte, ikke var like fornøyd med SFO-tilbudet som andre foreldre. Forbedringspotensialet er stort og vi tror at kompetanse og bedre samordning er viktige stikkord her.

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen er også opptatt av hvordan kunst og kultur kan fungere som inkluderende tiltak og bidra til utvikling av demokratisk kompetanse.

I følge Bamford (2012) heter det: Videre gir ikke kunst- og kulturoplæringen i praksis, verken innenfor skolen eller utenfor skolen, lik tilgang for barn og unge med spesielle behov og barn og unge med en annen kulturell bakgrunn enn norsk. Dette til tross for politiske retningslinjer som krever det og gode intensjoner om å gjøre det. (Bamford, 2012, s. 16)

SFO og kulturskolene må lykkes bedre i å nå ut til barn med spesielle behov (Bamford, 2012, s. 17)

Bamford, A. (2012). *Kunst- og kulturopplæring i Norge 2010/2011: Sammendrag på norsk av kartleggingen "Arts and cultural education in Norway"*. Bodø: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen. Hentet fra <https://kunstkultursenteret.no/wp-content/uploads/2019/01/Kunst-og-kulturoppl%C3%A6ring-i-Norge-2010-2011.pdf>

? Spørsmål 9: Synes du det samiske innholdet er godt beskrevet i utkastet til rammeplanen?

Delvis uenig

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at det samiske i for liten grad er ivaretatt. Dette gjelder ikke bare i de tradisjonelle samiske områdene. Vi håper at at Sametinget og / eller andre organisasjoner som representerer samisk historie og kultur blir kontaktet særskilt om å uttale seg direkte om dette. Dette gjelder også andre organisasjoner som representerer innvandrere, nasjonale minoriteter og organisasjoner som jobber med ulike utsatte grupper. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring mener at begrepsbruken må presiseres: I LK20 er urfolk og nasjonale minoriteter og minoriteter nevnt, og disse begrepene må inn som et hovedpremiss i verdigrunnlaget, tilsvarende LK20.

? Spørsmål 10: Hvilke tema i rammeplanen er det mest behov for støtte- og veiledningsmateriell til?

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen har som mål å fremme og styrke kvaliteten i barn og unges møte med kunst og kultur i opplæringen. Vi vet at mange barn ikke får den opplæringen de har rettmessig krav på i skolen, fordi skolene mangler lærere med kompetanse blant annet i de estetiske fagene. Det stilles fortsatt ikke krav til kompetanse i disse fagene i grunnskolen. Også i SFO vil det være behov for veiledningsmateriell knyttet til de estetiske fagene jf senterets ressursbase for barnehage og skole. Mye av dette materiellet vil også kunne benyttes av SFO. Se for eksempel: <https://kunstkultursenteret.no/ressursbase/>

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring har også gode eksempler på samarbeid mellom SFO og andre aktører, både i [ressurser på nettsiden](#) og arbeidet med samhandlingsprosjektet [Bodøpiloten](#).

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring understreker at behovet for kompetanseheving innen kunst og kulturfag blant de ansatte både i skole og SFO. I tillegg må det innhentes faglig kompetanse i eksempelvis konflikthåndtering, mobbing, psykisk og fysisk helse. De nevnte områdene kan ikke overlates til ufaglært personell. I SFO er barna sammen på tvers av alder og klassetrinn, og får mulighet til å utfolde seg i en annen sosial setting. For at dette skal kunne foregå på en trygg måte, er det viktig at personale har kompetanse på, og får opplæring i

konflikthåndtering, antimobbestrategier, antirasisme for å kunne jobbe i SFO. Alle ansatte i SFO må få tilbud om kurs/ etterutdanning innefor de nevnte temaene.

I tillegg: Det foreligger en omfattende internasjonal forskning som også viser at det å bruke kreative fag i skolen fremmer folkehelsen, øker evnen til kritisk og analytisk refleksjon, og resulterer i bedre skoleprestasjoner også innenfor ikke-kunstfaglige emner som språk, matematikk (Winner et.al., OECD (2013), WHO, 2019). Dette skjer imidlertid ikke av seg selv, men krever profesjonelle opplegg fra fagpersoner.

? **Spørsmål 11: SFO har hatt samme navn siden plikten til å ha en skolefritidsordning ble innført i loven. Bør SFO få et nytt navn?**

Hverken eller

For å markere det kvalitetsmessige løftet som innføringen av rammeplan for SFO er ment å bidra til, bør tilbudet gis et nytt navn.

? **Spørsmål 12: Har du andre kommentarer eller forslag til endringer i rammeplanen?**

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring var en av pådriverne for utvikling av en strategiplan for de praktiske og estetiske fagene: "*Skaperglede, engasjement og utforskertrang*" (KD, 2019). Forskning viser både til de estiske fagenes egenverdi, men også fagenes betydning for utvikling av ulike kompetanser jf DICE (Drama Improves Lisbon Key Competences in Education). DICE konkluderer blant annet med at elever som jevnlig deltar i aktiviteter innen drama og teater øker kompetansen i å lese og kommunisere og har økt motivasjon for å lære på skolen, og de utvikler evnen til å føle empati med andre og blir mer tolerante overfor andre mennesker (DICE, 2010).

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæring ga i 2010/2011 professor Anne Bamford i oppdrag å kartlegge situasjonen for kunst- og kulturfagene i Norge. Mangel på kompetanse og tilgang til kunst- og kulturfag for alle ble påpekt og flere tiltak for å styrke opplæringen er satt i verk. Et et funnene dreier seg om SFO: "*Både lærere og personer innenfor lærerutdanningen mener det kan være en gylden mulighet for å skape større fokus på estetikk for alle elever hvis man får flere kunst- og kulturaktiviteter inn i SFO*" (Bamford, 2012)

Bamford poengterer også at: *Det er behov for større grad av samarbeid mellom barnehagene, grunnskolene, SFO og kulturskolene* (Bamford, 2012, s. 17). Dette ser vi som svært viktig, og derfor er en SFO forankret og tilknyttet skolen, viktig for å få dette samarbeidet til å fungere.

Kilder:

Bamford, A. (2012). *Kunst- og kulturoplæring i Norge 2010/2011: Sammendrag på norsk av kartleggingen "Arts and cultural education in Norway"*. Bodø: Nasjonalt senter for kunst og kultur

i opplæringen. Hentet fra <https://kunstkultursenteret.no/wp-content/uploads/2019/01/Kunst-og-kulturoppl%C3%A6ring-i-Norge-2010-2011.pdf>

DICE Consortium. (2010). *Making a world of difference: A DICE resource for practitioners on educational theatre and drama*. Belgrade: DICE Consortium Hentet fra

<http://www.dramanetwork.eu/file/Policy%20Paper%20long.pdf>

Kunnskapsdepartementet. (2019). *Skaperglede, engasjement og utforskertrang : Praktisk og estetisk innhold i barnehage, skole og lærerutdanning*. Strategi. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c8bbb637891443fea7971ba8e936bca4/skaperglede-engasjement-og-utforskertrang.pdf>

Med vennlig hilsen

Hedda Birgitte Huse
Avdelingsdirektør

Stine Kolstad Jensen
Førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk godkjent